

## Grøn Gjødning.

---

Enhver tænkende Landmand er overbeviist om den betydelige Indflydelse, som en i fuld Væxt nedpløiet Sæd har paa ethvert Slags Jord, og som viser sig, i Særdeleshed paa lette Jorder, alt i det næstfølgende Aar i yppigere, betydeligt stærkere Afgrøder, og paa stærkere Jorder som en længe vedvarende Forbedring.

I Almindelighed er til dette Maal saaget Boghvede, Spergel og, paa adskillige Steder, Bikker i Brakmarken eller som Mellemfæd, som i Blomstertiden blev tromlet og nedpløiet. — Enhver, der brugte denne Methode, fandt sig belønnet ved rigere Afgrøder; men man troede alligevel, at den spildte Sæd, og et Aars Tab af denne saaledes afbenyttede Mark ikke lønede tilstrækkeligt de havde Omkostninger. Desuden er saavel Spergel som Bikker og Boghvede i et tørt Foraar, i Særdeleshed i mager Jord, alt for meget udsat for at blive standset i deres Ungdoms-Væxt, saa at selv efter siden indtræffende Regn den engang svagelige Plante aldrig opnaaer nogen betydelig Fuldkom-

menhed, altsaa baade Sæd og Arbeide er næsten spildt, og affkræfter den, der har seet sit Haab saaledes skuffet, fra videre Forsøg. Men Gjødningens Formerelse, som er alle Landmænds Diemed, og Aren, hvorom alle vore Meliorationer dreie sig, er alt for vigtig, til at vi skulde lade den undgaae vor Dymærksomhed; man maa derimod stræbe at søge sikkrere og større Planter, hvis Frø er mindre kostbart, og hvilke man kan afbenytte uden derfor at tabe et Aars Afgrøde, kort sagt, at fuldkommengjøre dette System i sig selv, saa at Enhver under alle Forholde kan deeltage i de Fordele, det yder, uden at anvende betydeligt mere Arbeide, som ellers vilde være nødvendigt, og uden at spille Boghvedens eller Vikernes saa kostbare og ofte uundværlige Sædekorn.

Den Plante, som opfylder alle disse Betingelser i temmelig fuldkommen Grad og med bedre og sikkrere Virkning end foranførte Værter, er Vinterraps, saaet blandt Vaarkorn. \*) Da Raps er

\*) Et Tilfælde ledte mig paa denne, i mange Henseender saa fordeelagtige Idee, da Folkene ved at saae Boghvede paa en Tid jeg var travarende, fyldte Sæden i Sække, hvori der havde været Raps, uden først at rense dem. Da Boghveden blev høstet, stod paa flere Steder Rapsplanter, hvilke, undertrykkede af hiin, ikke kunde groe i Veiret, men havde sat en Mængde Sidekud, som, saasnart de fik Luft, opnaaede en ualmindelig Størrelse. Jeg gjorde derefter adskillige Forsøg med at saae den blandt forskjellige Slags Vaarkorn,

en Vintersæd, spirer den rigtignok tilligemed Vaarkornet, men holder sig, efter sin naturlige Tilstand, meget tilbage i sin Væxt, bliver derfor snart overvoren af samme, og næsten aldeles undertrykket. Saasnart Vaarkornet er høstet, groer den tæt og hastig i Veiret, som enhver Plante, der er holdt tilbage og faaer Luft, og efter saa Ugers Forløb er Marken tæt overtrukken.

Uf Vaarkornet er Bladsæd meest passende til dette Experiment, og iblandt den Vikkeblanding, til Grønsfoder eller Høe, Boghvede og Spergel de fortrinligste; thi Urter vilde aldeles gvaæle Rapsen, og tillige vilde man skade Planterne meget ved Høstningen. Vil man anvende den i den med Bladsæd til Høe eller Sommerstaldfodring besaaede Brakmark, saa har den sin bedste Stand blandt tidligsaaede Vikker; thi naar Rapsen bliver

og saa de ønskede følger. Jeg holder det derfor for min Pligt at offentliggjøre dette mig ved en Hændelse til Deel blevne simple, men betydelige Forbedrings-Middel, til mine Medmenneskers Vel. Flere Landmænd, jeg mundtlig meddeelte denne Plan, har viist mig Tak derfor og lovet mig at følge den, og jeg haaber det samme af Andre. Jeg vil ikke paastaae, at denne Methode er aldeles ny eller fremmed, thi der kan gjerne være flere Landmænd, som tilfældigviis have gjort en lignende Opdagelse, eller som Erfertanke har ledet paa samme. Imidlertid er den ikke almindelig, thi alle Landmænd, jeg hidtil har kjendt, har den været fremmed, og jeg veed heller intet Sted, hvor den er offentliggjort; derfor troer jeg ikke, at det vil være oversflødigt at meddele den her.

saaet i Marts Maaned, gaaer den alt i Enden af August, i Særdeleshed paa let og ny gjødsket Jord, i Blomster, og da man pløier den ned kort førend samme Tid, saa er man endnu i Stand til at give Jorden et Par Overage med Plov og Harve, for at ødelægge det i den skjøre og vendte Jord fremspirende Ukrudsfrø. Denne Fordeel taber man, naar man saaer Rapsen blandt sildigere Sæd, som Boghvede, Spergel, og sildigere Vikker, da den, saaet i Begyndelsen af Juni Maaned, neppe opnaaer sin Fuldkommenhed indtil man maa begynde med Vintersæd, og i det mindste maa pløie Rapsen ned et Par Uger førend man kan see at den begynder at gaae over i Forraadnens Tilstand, hvilken man ogsaa kan befordre ved at lade følge en tung Tromle efter Pløiningen. Denne maa være saa dyb som muligt, og den nogle Uger efter følgende Sædepløining meget grund, paa hvilken Maade de vendte Rødder og de efter første Pløining fremragende Toppe og Blade bedst blive ødelagte. — Skal derimod ikke saaes Vintersæd i selv samme Mark, saa er en dyb Pløining kort før Blomstertiden tilstrækkelig, og man finder herefter om Foraaret selv den seieste Leer ualmindelig skjør og god at behandle. — Ogsaa blandt Halmæd, Byg og Havre, er denne Forbedringsmaade meget anvendelig, men det eneste man risikerer herved er, at naar ved en tør og kold Forsommer Halmæden bliver sat tilbage,

Rapsen ved den almindelige Midsommers Regn faaer formegen Fremgang, saa at man ved Meiningen afflaaer tilligemed Kornet en stor Mængde af Rapsens Sideblade, som den skyder førend den voxer i Veiret, og gjør det meget vanskeligt at faae Kornet tørt; men at den aldeles overvoxer Kornet, tør man ikke befrygte, og for at sikke sig endnu mere derimod, saaer man Rapsæden først efter at Baarkornet er løbet op, og tromler det ned med en let Tromle, hvilket i Særdeleshed er at anbefale paa lette Jorder, mindre paa Leer, men aldeles uanvendeligt paa Tørvebund, hvor Rapsen maa saaes tilligemed Kornet. — En Hovedbetingelse herved er, at Kornet strax bliver bunden og sat i Hobe efterat det er meiet, thi naar det ligger paa Skaar og vaadt Veir forsinker dets Tørring, bliver det af den stærk voxende Raps aldeles overgroet, og dets Tørring bliver meget vanskelig. Ei heller moden Boghvede maa man lade ligge paa Skaar, da de længe undertrykte Planter nu skyde dobbelt stærkt. Ved Bladsæd, høstet i Blomstertiden, har det mindre Vanskeligheder, da Rapsens egentlige Voretid ikke er bleven standset, og den umodne Halm bedre taaler at røres end Kornet. — Blandt Vintersæd \*) har jeg

\*) Under Vintersæd forstaaer jeg her alle mulige Slags, som saaes om Efteraaret, Hvede, Rug, Byg, Raps, som skal høstes moden m. m., og ved dem alle holder jeg Fremgangsmaaden for lige anvendelig.

endnu ikke forsøgt at saae den, men jeg tvivler slet ikke paa, at det kan lade sig gjøre, naar man saae Rapsen meget tidligt om Foraaret, naar Jorden begynder at tse op, i hvilken Tid man med Held kan saae Kløver, og det tungere Rapskorn vil vist endnu bedre forene sig med Jorden, end det lettere Kløverfrø, og da Vintersæden strax om Foraaret begynder at gaae i Veiret, maa Rapsen naturligtviis blive tilbage, indtil Kornet er høstet, da den saa udbreder sig og, nedpløiet, meddeeler Jorden Kraft til de følgende Afgrøder.

Denne Fremgangsmaades Fordele ere betydelige; foruden at den yder Gjødning, ved hvilken man er i Stand til at fordybe Jordmonet, skjærner den den tungeste Leer betydeligt, og ved den under visse Forholde længe vedvarende Skygge, raadne i Brakmarken de seieste Tørv under samme, og tabe deres Livskraft, hvilket ofte ikke er Tilfælde med Bikker og anden Baarbladsæd, som let flaae feil; og selv naar disse ere maadelige, og vilde have skadet Jorden meer end forbedret den, saa kommer Rapsen strax efterat de ere høstet, tæt og kraftig frem, og er, saaet om Foraaret, aldeles sikker, da selv i de tørreste Aaringer Regnen ved Midsummerstid eller kort efter Sanct Hans-Dag aldrig pleier at udeblive, hvilken Tid er meest gunstig til Rapsens Væxt, og Planten lider ubetydeligt af den længe vedvarende Forars-Tørke. — At Raps, benyttet til den her

foreflaaede Anvendelse, maa saaes tykt, ja næsten ikke kan saaes for tykt, er en Selvfølge. En halv Skjeppe pr. Td. Land er tilstrækkelig, men det gjør ingen Skade naar man tager noget mere, da den tæt staaende Raps giver et større Quantum Blade, og, da den ene Plante varmer den anden, altid skyder stærkere end den tyndt saae; da Planterne tillige, ved at dække Jorden, holde den til deres Fremgang nødvendige Vædske længere i samme, og man ogsaa maa gjøre Regning paa, at en Deel Planter blive ødelagte ved Høsten. — Om Rapsen end paa mager Jord kun opdaer en Alens Høide, eller maaskee endnu noget mindre, saa er dette Quantum altid en ikke ubetydelig Gjødning, naar man tænker sig, at denne tætte Afgrøde skal forvandles dertil paa den Plet, hvor den staaer. Efter en ikke ubemærket god Boghvede- Sæd, som blev nedpløiet, saa jeg de følgende Afgrøder yde det tredobbelte mod de Dele af Marken, hvor Boghveden var høstet, og at en Rapsæd i fuld Væxt overgaaer Boghveden betydeligt med dens tykke Stilke og større Blade, maa nok Enhver tilstaae, der kjender begge Dele. — Denne Gjødningsformerelse er af alle mig bekjendte den mindst bekostelige, og en meget anvendelig Maade til at sætte nye opbrudte Jorder i fuld Kraft paa nogle Aar, da man næsten kan anvende samme hvert Aar, og skifte med Gulebær blandt Halmæd, hvilke rigtignok ikke

opnaae der nogen udmærket Fuldkommenhed; men, tæt saae og ved Frostens forvandlede til Gjødning, altid meddele Jorden mere Kraft. — Er Driftens Indretning saaledes, at der brækkes efter Græsning eller Kløver, kan man om Efteraaret med Fordeel saae Kaps alene i den vendte Grønfure, (i Særdeleshed naar Jorden ikke er alt for stærk, og den i det seneste bliver pløiet og saaet ved Enden af August) og pløie den ned om Foraaret i Mai Maaned, da saa Græskorpen for en Deel er raadnet, i Særdeleshed naar Kapsen stod tæt, og derpaa kan Jorden enten brækkes eller tilsaaes med Boghvede, Vikke, Spergel ic., og, om man vil, med Kaps.

Bed at forbyde Pløiningen tilstrækkeligt, tør man ikke befrygte, at disse mange Gjødnings-Surrogater give Leiesæd, som desuden ikke er saadan en Ulykke, som mange ansee den for, men man kan saavel i de tørreste som i de vaadeste Aaringer gjøre Regning paa rigere Høst. Sandjorden faaer tilstrækkelig Kraft til de Afgrøder, der fordres af den; Leerjorden taber en betydelig Deel af sin ofte saa skadelige Klæbrighed, hvormed tillige forenes den Fordeel, at Mulden forsøges; Landmanden bliver sat i Stand til at saae Handelsvæxter uden Tab, og kan, om ingen andre Hjælpemidler staae ham til Tjeneste, med grøn Gjødning, forenet med Mergling, opnaae Jordens høieste Kultur,



At faae Vinterraps om Foraaret i Brakmar-  
ken uden anden Sæd, er ikke at anbefale, da der  
tillige med Rapsen spirer en Deel Ukrud, hvilket  
modnes førend Rapsen rigtigt begynder at skyde,  
og desuden bliver Marken paa denne Maade kun  
enkelt afbenyttet, hvorimod man ellers kan glæde  
sig til en dobbelt Høst.

Vil man endnu af den grønne Raps drage  
en ganske klækelig Pengeindtægt, — men hvor-  
ved rigtignok Jorden maa savne endeel af det  
den tiltænkte Gjødningsstof, — saa kan man med  
betydelig Fordeel fede Køer, Stude og Faar der-  
paa, da intet Grønfoder fedes stærkere og snarere,  
end Raalarterne, og disse Dyr, tørede eller sol-  
dede i Rapsen nogle Uger førend den gaaer i Blom-  
ster, hensesættes i den største Overslødighed og ville  
tage meget stærkt til. Paa en Td. Land, hvor-  
paa Rapsen staaer godt og tæt, kan i det mind-  
ste fedes 4 Køer eller 3 Stude, og naar man ogsaa  
saa kun profiterer i det allermindste 2 Rbd. paa  
hver Koe, altsaa 8 Rbd. pr. Td. Land, saa var  
hermed alt meer, end de ved sammes Mergling  
forefalbne Omkostninger betalt. 2 Rbd. ansætter  
jeg her kun, for ikke at gjøre Beregninger, som  
kunde synes Noget usandsynlige; jeg veed nok at  
det er for lidet, og at man selv i disse flette Ti-  
der, og under nærværende lave Kornpriser kan  
vinde meget meer, ja jeg kjender Exempler paa at  
magre Køer folgtes efter 10 Ugers Raalsfodring

med 14-16 Rbb. Fordeel; det kommer an paa Tidssforholdene, om denne Indtægt ikke overgaaer den, Jorden ellers vilde yde. Jorden faaer jo ogsaa Gjødningen igjen, endstjøndt en Deel af denne, ved Fordøielsen alt for meget opløst, bliver den berøvet ved Luftens og Solens Indvirkning. Men derimod maa man ogsaa antage, at den her faldende Gjødning bidrager meget meer til Jordens Frugtbarhed, end Dyrenes Excrementer, som falde paa Græsmarkerne, da den efter Rapsen temmelig tyndt flydende Gjødning let trænger ind i den bløde Jord, som under Skyggen holder sig porøs, og snart bliver dækket af Rapsens nye fremkommende Sideskud. Desuden blive endnu Rødderne, og en Deel af de tykke Stilke in natura tilbage, hvilke udgjøre en ikke ubetydelig Deel af Planternes Gjødningskraft.

Den grønne Gjødnings Virkning kan saavel rationel som empirisk bevises for dem, der endnu tvivle herom. Enhver Landmand er overbevist om den Forskjel, der er mellem Halmgjødning og Høegjødning. Halm eller Høe er først Gjødning, naar samme er aldeles gaaet over i Forraadnelse, og dens Kraft er lige stor, om Forraadnelsen er befordret ved Fordøielsen, eller er frembragt ved Tidens Længde. For at overtyde sig derom, kan man gjødste to Ugre ved Siden af hinanden, en med almindelig saakaldet Gjødning, og den anden med Høe, hvilket maa

have opnaaet Gjøbningens Forraadnelses Tilstand, og man vil snart overbevise sig om Sætningens Rigtighed, og endnu bemærke, at Fordeelen er overveiende paa Høets Side, og da vel enhver veed, at det grønne Høe er kraftigere end det tørre, saa følger deraf at hiint har frugtbare Indslydelse paa Jorden, og raadner snarere end dette, da det ikke er haardt, men en fin vædskeriiig sammenhængende Substanz. Empirisk vil jeg kun anføre et eneste Exempel, for ikke at blive vidtløftig og opholde mine Læsere med Ting, om hvis Virkning de fleste af dem vist have havt mange Leiligheder til at blive lige saa godt overbeviste, som jeg. Paa en temmelig reen Brakmark blev paa nogle Ldr. Vand kjørt Svinemøg, hvori af Uforsigtighed var kommen en stor Mængde Agerkaalfrø. Gjøbningen var tyndt og ligeligen spredt over hele Marken, men der, hvor Svinemøget var kommen hen, kom saa meget Agerkaal op, at den ene Plante neppe havde Rum for den anden. Da Agerkaalen stod saa tæt der, og paa andre Steder kun enkelte Planter, lod Eieren den staae til Blomstertiden, og pløiede imidlertid den øvrige Deel af Marken. I sin fulde Bært blev Agerkaalen tromlet og nedpløiet, og efter denne Tid har disse Agre i en heel Omgang mellem 3 og 4 Fold meer end de øvrige. Agerkaalen viser sig her ganske fordeelagtig som grøn Gjøbning, men imidlertid kan man ikke anbefale

at faae den til denne Brug, da Jorden let bliver endnu mere opfyldt med dette skadelige Ukrudt, mod hvis Udelæggelse Landmanden aarlig maa kjæmpe, og der er kun faa Steder, hvor Kampen er endt. — Grøn Gjødning, anvendt paa denne her foreslaaede Maade, er den letteste Gjødningsformelse, Landmanden kan ønske, da den intet koster, uden den Smule Udsæd, og naar Jorden virkelig i sig selv er mager, kan den ved sammes Hjælp bringes til en høi Kraft; thi man kan altid med den ene Sæd gjødskke den anden, og efter hver Sæd med Fordeel fordybe Pløiningen. For Ex. i Brakmarken, Rikker med Kaps, derefter Vintersæd med Kaps, Byg med Gulerødder, hvilke ogsaa kunne betale sig, hvad enten de ædes af Sviin paa Stedet, eller ved Frosten gaae over i Forraadnelse, og derved bidrage betydeligt til Gjødningens Formerelse. Ogsaa er Kaps at anbefale blandt Byg, men som foransørt er det forbundet med nogle Vanskeligheder. Efter Byg Grønfoder med Kaps eller Roer, og derefter Havre eller Vintersæd med Kløver, Raigræs, Havregræs o. s. v. Ved flig en Dmgang vilde selv den magreste Jord tiltage betydeligt i Kraft, da paa denne Maade den ene Sæd gjødsker den anden, og om Jorden ogsaa virkelig var saa udmagret, at det blandt Kornet saae Gjødnings-Surrogat den første Gang kun opnaaede  $\frac{1}{2}$  Alens Høide, saa vilde dette, tætslaende og nedpløiet,

alt bidrage saa meget til Jordens Forbedring, at den næstfølgende Sæd blev dobbelt saa god som ellers, og den deriblandt saaede Raps vilde opnaae en betydeligere Størrelse, og ved flere Afgrøder vilde Jorden vinde, hvorimod den ellers taber.

Ufribigt gives der endnu flere Planter, som ere meget anvendelige til dette Maal, men jeg foreslog denne, fordi et Tilfælde ledte mig til samme, og jeg ønsker nu denne Plan nærmere overveiet af tænkende Landmænd, som ubentvivt ville stræbe at forbedre den meer i sig selv; thi jeg finder den med al dens Indskrænkethed betydelig nok, til at kunne værdises Dymærksomhed, ja, naar det her givne Wink følges af Mange, vil det maaskee bidrage en Deel til Agerdyrknings Forbedring, da Methoden, med ringe Omkostninger, sætter selv den Uformuende i Stand til at høste det dobbelte af sit Arbeides Sveed, og rigere Høst giver Capitaler til nye Forbedringer, hvorved omsider det Fuldkomneste kan opnaaes. — Thær regner en nedpløiet Boghvedesæd, i Henseende til dens Gavn for Jorden, lige med 6 Læs Gjødning a 36 □ Fod, eller omtrent 24 smaae danske Bønderlæs; men at en god Rapsæd, nedpløiet kort før Blomstertiden, er i Virkning en halv Gang bedre end Boghveden, deri er vel enhver enig med mig; mig synes endog, at Thær har angivet Boghvedens

Virkning for ringe, naar man tænker sig den tætte Afgrøde, som skal nedpløies, og som, skjøndt den i forraadnet Tilstand udgjør et betydeligt mindre Quantum, dog altid maa give meer end en tynd Gjødning paa 6 store Læs pr. Td. Land. Reiders Mening, at grøn Gjødning kun gavner den lette Jord for et Aar, og den stærkere lidt længere, kan jeg ikke tiltræde, men holder den for ugrundet; at saadan Gjødning virker strax paa næste Aar, derom er jeg fuldkommen overbevist.

Skrevet paa Falster.

C. M.

---